

Y CABINET DYDD MAWRTH, 19 MAI 2026

Yn bresennol-

Y Cynghorwyr: Nia Jeffreys, Menna Trenholme, R. Medwyn Hughes, Craig ab Iago, Huw Wyn Jones, June Jones, Dilwyn Morgan, Llio Elenid Owen, Dewi Jones a Paul Rowlinson.

Hefyd yn bresennol-

Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Gwern ap Rhisiart (Pennaeth Addysg), Debbie Jones (Pennaeth Cynorthwyol Gwasanaethau Addysg), Cyng Dafydd Davies (Aelod Lleol Ward Clynnog), Cyng Peter Thomas (Aelod Lleol Ward Llanllyfni), Ffion Madog Evans (Pennaeth Cynorthwyol Cyllid).

1. YMDDIHEURIADAU

Croesawyd pawb i'r cyfarfod y chymerwyd y cyfle i gydnabod buddugoliaeth Plaid Cymru yn Etholiad y Senedd yn gynharach y mis hwn. Llongyfarchwyd y Prif Weinidog ar ei benodiad, ynghyd â chyn-aelodau o'r Cyngor hwn sydd wedi eu hethol yn ogystal.

Diolchwyd i Dîm Etholiadau'r Cyngor, a'r holl staff a fu'n ymwneud â'r Etholiad am eu gwaith.

Ni dderbyniwyd unrhyw ymddiheuriad.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

3. MATERION BRYD

Nid oedd unrhyw fater brys.

4. MATERION YN CODI O DROSOLWG A CHRAFFU

Nid oedd unrhyw fater yn codi o drosolwg a chraffu.

5. COFNODION

Derbyniwyd cofnodion y cyfarfodydd a gynhaliwyd ar 10 Mawrth 2026 fel rhai cywir.

6. YSGOL NEBO – ADRODDIAD YMGYNGHORI

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Dewi Jones.

PENDERFYNIAD

Ystyriwyd cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr ymgynghoriad statudol (Adroddiad Ymgynghori) ar y cynnig i gau Ysgol Nebo ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Llanllyfni o 1 Ionawr 2027 ymlaen, a chymeradwywyd cyhoeddi hysbysiad statudol ar y cynnig, yn unol â gofynion Adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan ddatgan ei fod yn nodi canlyniad proses hir, drylwyr ac emosiynol iawn. Diolchwyd i'r rheiny sydd wedi cymryd rhan yn yr ymgynghoriad.

Cyfeiriwyd at bwysigrwydd ysgolion gwledig i gymunedau Gwynedd, ond nodwyd bod cyfrifoldeb yn ogystal i ystyried realiti'r sefyllfa yn onest. Aethpwyd ymlaen i dynnu sylw at y gostyngiad sylweddol yn nifer y plant sydd yng Ngwynedd, gan amlygu bod y gostyngiad hwn hefyd yn wir ar draws y wlad. Ategwyd yr effaith y caiff hyn ar gynaliadwyedd ysgolion o fewn y Sir. Esboniwyd bod nifer o resymau am y lleihad mewn genedigaethau, gan grybwyll materion sy'n ymwneud ag ail gartrefi, diffyg swyddi da mewn ardaloedd gwledig a'r argyfwng costau byw parhaus.

Wrth gyfeirio at Ysgol Nebo'n benodol, cydnabuwyd yr heriau addysgol, ariannol a gweithredol sy'n deillio o'r niferoedd isel o ddisgyblion. Pwysleisiwyd nad yw hyn yn adlewyrchiad o safon gwaith y staff nac ar ymrwymiad y gymuned. Amlygwyd natur gynhennus ac anodd penderfyniad o'r natur hwn, ond datganwyd yr angen i sicrhau'r cyfleoedd addysgol gorau posib i blant Gwynedd a diogelu dyfodol addysg yn y sir.

Pe bai'r Cabinet yn cytuno i symud ymlaen â'r broses, bydd cyfnod gwrthwynebu ffurfiol o 28 diwrnod cyn y daw'r mater yn ôl gerbron y Cabinet. Sicrhawyd y bydd camau'n cael eu cymryd i wneud y trosglwyddiad yn ofalus a chefnogol i'r plant, a chymuned ehangach yr Ysgol.

Croesawyd Aelod Lleol Ward Clynnog i'r cyfarfod. Diolchwyd i'r gymuned, y staff a'r Corff Llywodraethol am y ffordd adeiladol a pharchus y maent wedi delio â'r sefyllfa anodd hon. Cydnabuwyd y niferoedd isel yn yr Ysgol a'r costau uchel sy'n wynebu'r Cyngor, ond pryderwyd bod y drafodaeth ynglŷn â dyfodol yr Ysgol wedi bod yn gul ac yn canolbwyntio ar rifau yn unig. Credwyd bod y cynnig gafodd ei gyflwyno gan y Corff Llywodraethol, sef datblygu Nebo fel darpariaeth fwy meithringar ar gyfer plant gydag anghenion cymdeithasol, emosiynol a llesiant, wedi haeddu mwy o ystyriaeth. Yn sgil y pwysau cynyddol sydd ar wasanaethau plant ac oedolion, cynigiwyd gan yr Aelod Lleol y dylid ystyried ysgolion fel Nebo fel rhan o ymyrraeth gynnar ac atal. Yn ogystal, pryderwyd am effaith cau'r Ysgol ar y Gymraeg yn y gymuned.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Holwyd a oes ymgynghori wedi cymryd lle gyda phlant yr Ysgol ac os yw llais y plentyn wedi'i ystyried yma. Sicrhawyd bod rhaid i lais y plentyn gael ei glywed fel rhan o'r broses statudol a datganwyd bod hwylusydd annibynnol wedi'i gomisiynu er mwyn cwblhau'r gwaith hwn. Nodwyd bod

rhaid pwysu a mesur y farn sydd wedi'i roi gan blant yn erbyn y darlun ehangach sydd gerbron y Cabinet.

- Mewn ymateb i gwestiwn am y cynlluniau sydd i baratoi a chefnogi plant at unrhyw newid o'r math hwn, amlygwyd bod yr Adran wedi bod yn gweithio gyda phlant a theuluoedd i gynllunio ar gyfer y newid a thrafod unrhyw gefnogaeth a fydd ei angen.
- Mynegwyd tristwch am y mater gerbron, a gofynnwyd am sicrwydd o ran cynlluniau i gefnogi'r gymuned pe bai cymeradwyaeth i'r penderfyniad gerbron. Cadarnhawyd bod yr asesiadau effaith yn rhan o ddogfennaeth yr ymgynghoriad, ac ychwanegwyd bod yr Adran wedi ail ymweld â'r asesiadau effaith hyn yn dilyn y sylwadau a dderbyniwyd yn yr ymgynghoriad gan gyfarch rhai pryderon. Ategwyd pwysigrwydd adeilad yr Ysgol fel adnodd cymunedol yn Nebo, gan nodi y byddai'r Polisi Ôl-ddefnydd ar waith a chefnogaeth bellach yn cael ei rhoi i'r gymuned pe bai cymeradwyaeth gan y Cabinet.
- Cyfeiriwyd at y ganmoliaeth sydd am y ddarpariaeth anghenion dysgu ychwanegol o fewn Ysgol Nebo, a gofynnwyd am sicrwydd y bydd y ddarpariaeth hon yn parhau yn yr ysgol amgen. Nodwyd bod y Cyngor yn edrych ar ei strwythurau o ran anghenion dysgu ychwanegol a chynhwysiad, ac yn edrych i gryfhau'r gefnogaeth i'r holl ysgolion. Amlygwyd bod heriau ariannol a strwythurol yn y maes hwn, ond mai'r nod yw sicrhau fod pob ysgol yn gynhwysol.
- Cadarnhawyd bod capasiti digonol gan Ysgol Llanllyfni i ymgymryd â'r nifer disgyblion a fyddai'n ymuno o Ysgol Nebo. Tynnwyd sylw at y ffaith fod gan rieni yr hawl i anfon eu plant i unrhyw ysgol, felly does dim gorfodaeth ar ddisgyblion Ysgol Nebo i ymuno â Ysgol Llanllyfni pe bai'r cynnig yn dod yn weithredol.
- Nodwyd mai 9 o blant sydd yn nalgylch Ysgol Nebo, a bod nifer o ffactorau cymdeithasol yn effeithio ar ddewis rhieni o ba ysgol i anfon eu plant. Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â phryder plant o gael eu bwlio mewn ysgol fwy, cadarnhawyd bod cynlluniau o ran integreiddio plant i ysgolion eraill. Ychwanegwyd bod trafodaethau gyda'r ysgolion sy'n derbyn y plant yn mynd rhagddo, i sicrhau eu bod yn derbyn y gefnogaeth angenrheidiol.

7. YSGOL BALADEULYN – ADRODDIAD YMGYNGHORI

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Dewi Jones.

PENDERFYNIAD

Ystyriwyd cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr ymgynghoriad statudol (Adroddiad Ymgynghori) ar y cynnig i gau Ysgol Baladeulyn ar 31 Rhagfyr 2026 a darparu lle i ddysgwyr yn Ysgol Talysarn o 1 Ionawr 2027 ymlaen, a chymeradwywyd cyhoeddi hysbysiad statudol ar y cynnig, yn unol â gofynion Adran 48 o Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.

TRAFODAETH

Diolchwyd i'r holl gymuned am eu cyfraniad at y broses ymgynghori. Nodwyd bod y Cabinet yn parchu ac yn cydnabod faint y mae'r Ysgol yn ei olygu i bobl yr ardal.

Aethpwyd ymlaen i adrodd ar y newid yn nemograffeg y Sir, gyda'r nifer o enedigaethau wedi gostwng yn sylweddol yn y blynyddoedd diwethaf. Golyga hyn fod llai o blant nawr yn byw yng Ngwynedd. Adnabuwyd y caiff hyn effaith uniongyrchol ar gynaliadwyedd ysgolion y Sir, a chyfeiriwyd at yr angen i ail edrych ar drefniadaeth addysg er mwyn sicrhau darpariaeth gynaliadwy. Pwysleisiwyd bod ysgolion bach yn aml yn ysgolion cryf gyda chymunedau angerddol iawn o'u cwrmpas, ond nodwyd bod heriau addysgol, ariannol a gweithredol wrth gynnal ysgol gyda niferoedd isel iawn am gyfnod hir. Derbyniwyd bod y penderfyniad gerbron yn anodd, ond bod rhaid meddwl am ddyfodol addysg y Sir gyfan.

Pe bai'r Cabinet yn cytuno i symud ymlaen â'r broses, bydd cyfnod gwrthwynebu ffurfiol o 28 diwrnod cyn y daw'r mater yn ôl gerbron y Cabinet. Sicrhawyd y bydd camau'n cael eu cymryd i wneud y trosglwyddiad yn gefnogol a pharchus i'r plant, a chymuned ehangach yr Ysgol.

Croesawyd Aelod Lleol Ward Llanllyfni i'r cyfarfod. Diolchwyd i swyddogion yr Adran Addysg, yr Aelod Cabinet, a chymuned yr Ysgol yn Nantlle. Cydnabuwyd nad yw'r niferoedd o blant sy'n mynychu Ysgol Baladeulyn yn gynaliadwy, ond credwyd mai'r ffordd ymlaen fyddai ffederaleiddio'r Ysgol gydag Ysgol Talysarn ac ychwanegu ardal arbenigol ar gyfer plant ag anghenion dysgu arbenigol. Pryderwyd am yr effaith a fyddai cau Ysgol Baladeulyn yn ei gael ar ddefnydd cymdeithasol y Gymraeg yn y gymuned, ac effaith posib hyn ar y farchnad dai yn y pentref.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Gofynnwyd a oes digon o gyfle wedi ei roi i'r gymuned a'r plant leisio eu barn. Cadarnhawyd bod yr Adran wedi bod yn yr Ysgol dair gwaith, ac wedi cynnal sesiynau i drafod yr heriau, yr opsiynau a ffafriar, ac yna i edrych ar ganfyddiadau'r Adran. Amlygwyd bod sesiwn galw heibio hefyd wedi'i chynnal, a oedd yn rhoi cyfle i'r gymuned ofyn unrhyw gwestiynau a chael mwy o wybodaeth. Ychwanegwyd bod barn y plant wedi ei dderbyn yn ogystal.
- Mewn ymateb i gwestiwn am liniaru unrhyw effaith negyddol ar y plant yn sgil y penderfyniad gerbron, nodwyd bod trafodaethau gyda'r dysgwyr, y teuluoedd a'r ddwy ysgol wedi eu cynnal er mwyn gallu rhoi cefnogaeth mewn lle i gynorthwyo gyda phryderon sy'n codi.
- Holwyd sut mae'r awdurdod yn cefnogi ysgolion bach y Sir. Datganwyd bod cefnogaeth i bob agwedd o fywyd ysgol mewn ffyrdd gwahanol. Eglurwyd am y Cynllun Gwarchodaeth sydd mewn lle i gefnogi ysgolion llai, a'i fod yn sicrhau isafswm lefelau staffio o fewn yr ysgolion hynny.
- Cynigiwyd y dylid cychwyn trafodaeth gyda Llywodraeth Cymru am Strategaeth Addysg yng nghefn gwlad i'r dyfodol.
- Esboniwyd bod lleihad mewn genedigaethau yn duedd ryngwladol, ond adnabuwyd efallai bod effaith hyn i'w weld yn gynt yng Ngwynedd gan fod nifer o ysgolion y Sir yn ysgolion bychan beth bynnag. Cynigiwyd bod angen cyfeiriad strategol ar draws y wlad o ran sut i ymateb i'r heriau hyn.
- Pryderwyd am drefniadau trafniadaeth i fynd a phlant i'r ysgol amgen. Nodwyd bod y Cyngor yn darparu cludiant yn unol â'r gofyn statudol a'r Polisi Cludiant

Addysg. Ychwanegwyd y byddai cludiant yn cael ei ddarparu pe na fyddai'r ffordd yn addas i gerdded yn ogystal. Awgrymwyd y dylai unrhyw un sydd â phryder ynglŷn â chludiant i'r ysgol gysylltu â'r Adran.

- Mewn ymateb i gwestiwn am yr ystyriaeth a roddwyd i'r opsiwn o ffederaleiddio, datganwyd bod asesiad manwl o'r manteision wedi ei lunio ond credwyd na fyddai ffederaleiddio ar ei ben ei hun yn newid yr heriau sylfaenol sydd i'w gweld yma. Esboniwyd efallai y byddai'r opsiwn hon yn fwy addas ar gyfer ysgolion mwy, ac ar gyfer dwy ysgol debycach na'r rhai dan sylw.
- Cyfeiriwyd at yr asesiad effaith ieithyddol a wnaethpwyd, ac ategwyd nad oes effaith yn cael ei ragweld ar ddarpariaeth addysgol Gymraeg yn sgil y cynnig. Wrth sôn am effaith posib ar ddefnydd cymdeithasol y Gymraeg, datganwyd bod canran uwch o blant yn rhugl yn Ysgol Talysarn o'i gymharu ag Ysgol Baladeulyn. Gobeithiwyd felly y byddai'r Gymraeg yn cael ei atgyfnerthu y tu allan i'r ysgol ac yn gymdeithasol o ganlyniad. Soniwyd am y mesurau lliniaru sydd wedi eu hadnabod o fewn yr asesiad effaith yn ogystal.

8. COMISIYNU YMCHWILIADAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Nia Jeffreys.

PENDERFYNIAD

Penderfynwyd:

a) Comisiynu y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad ag Arweinydd y Cyngor a ble'n berthnasol y Swyddog Monitro i fwrw ymlaen a'r ymchwiliadau ac adolygiadau pellach a nodir yn rhan 4 o'r adroddiad hwn yn dilyn cyhoeddi adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder gan gynnwys :

- (a) Cytuno y cylch gorchwyl a'r camau gweithredol,
- (b) Adnabod a phenodi ymchwilydd annibynnol allanol lle bo'r gofyn
- (c) Trefnu i dderbyn adroddiadau terfynol a chymryd camau i'w cyflwyno i'r pwyllgorau a fforymau perthnasol

b) I awdurdodi'r Prif Weithredwr i barhau i gyfathrebu gyda chyrrff a phartneriaid perthnasol eraill ynglŷn â pha gamau ac ymchwiliadau y maent hwy yn eu cynnal a'r gwersi a ddysgwyd allasai fod o fudd i'r Cyngor

c) I awdurdodi'r Prif Weithredwr i ddargyfeirio adnoddau staff i gefnogi ymchwilwyr annibynnol i gwblhau'r gwaith

ch) I awdurdodi'r Prif Weithredwr, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Cyllid ac Aelod Cabinet Cyllid, i flaenoriaethu a chymeradwyo dyraniadau o'r gronfa a sefydlwyd drwy'r drefn Bidiau Un tro 2026-27 i ariannu'r ymchwiliadau.

TRAFODAETH

Amlygwyd bod y Cyngor yn derbyn yr Adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder yn llawn, a bod bwriad i weithredu ar bob argymhelliad yn yr Adroddiad. Diolchwyd i'r dioddefwyr am eu dewrder ac ymddiheurwyd am fethiannau'r Cyngor. Pwysleisiwyd bod y dioddefwyr ar flaenau meddyliau pob un wrth drafod y pwnc hwn.

Nodwyd mai pwrpas comisiynu'r gwaith hwn yw ychwanegu at negeseuon Adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder, ac i edrych ar rai pynciau yn fanylach. Esboniwyd bod nifer o ystyriaethau wedi eu gwneud yma megis effaith ar y dioddefwyr, y gwersi a ddysgwyd, a'r hyn y gall y Cyngor ei gyflawni.

Cyfeiriwyd at y nifer o ymchwiliadau a restrir sydd eisoes ar waith neu sydd wedi eu cwblhau. Cadarnhawyd bod yr ymchwiliadau hyn wedi adnabod gwersi i'w dysgu. Amlygwyd yr angen i ddeall popeth sydd wedi digwydd yn iawn er mwyn gallu gwella, a phwysigrwyd bod y Cyngor yn gorffen cynnal pob ymchwiliad sydd o fewn ei rym.

Datganwyd bod yr adolygiad i drefniadau llywodraethiant y Cyngor yn ystyried y cyfleoedd a gollwyd, yr argymhellion a gaiff eu nodi yn adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder, ac yn sefydlu a oes gwersi llywodraethiant i'w dysgu. Aethpwyd ymlaen i drafod yr adolygiad diwylliant, gan nodi y bydd yn cynnwys tynnu at ei gilydd materion diwylliant gwaith drwy nifer o ffynonellau. Ychwanegwyd y bydd hyn yn tynnu ar nifer o wybodaeth sydd gan y Cyngor yn barod. Bwriedir cwblhau'r gwaith hwn mewn dwy ran, a phwysleisiwyd pwysigrwyd derbyn mewnbwn gan Aelodau Etholedig cyfredol a'r rheiny a gaiff eu hethol yn yr etholiadau lleol yn 2027, staff a rhanddeiliaid eraill. Wrth gyfeirio at Effeithiolrwydd y Gyfundrefn Llywodraethu Ysgolion, amlygwyd nad yw'r drefn bresennol o ran rhaniad cyfrifoldebau statudol wastad yn glir. Soniwyd bod y Cyngor wedi cael mewnbwn i adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion Llywodraeth Cymru. Tra mae'r Cyngor yn disgwyl am ganlyniad yr adolygiad hwnnw, adnabuwyd y bydd yn edrych ar ei drefniadau mewnol a'r gyfundrefn llywodraethu ysgolion bresennol. Adroddwyd bod cryn newidiadau wedi digwydd i drefniadau delio gyda chyfeiriadau rhan 5 y Cyngor ers cyhoeddi Adroddiad Cyfiawnder Drwy Ein Dewrder. Gobeithiwyd adrodd ar y gwaith hwn i'r Panel Strategol Diogelu ym mis Hydref 2026.

Yn dilyn o hynny, datganwyd bod bwriad i edrych yn fanwl eto ar unrhyw ysgolion a fu o dan arweinyddiaeth y troseddwr gan ehangu'r gwaith Rhan 5 i edrych ar yr ysgolion hyn. Ategwyd bod bwriad i edrych mor bell yn ôl a phosib er mwyn cwblhau'r gwaith hwn.

Amlygwyd bod ymrwymiad i annog sefydliadau eraill i gynnal eu hymchwiliadau eu hunain, er mwyn gweld a oes gwersi ehangach i'w dysgu.

Cadarnhawyd gan y Swyddog Monitro ei fod wedi cael mewnbwn i'r adroddiad hwn, ac yn fodlon â phriodoldeb yr argymhellion. Petai unrhyw beth yn codi yn yr ymchwiliadau hyn sydd angen ei gyfeirio at gorff neu broses statudol arall, yna nodwyd y byddai hynny yn digwydd ac yn flaenoriaeth. Cadarnhawyd y bydd yr

ymchwiliadau hyn yn cael eu cynnal gan ddal sylw at ofynion diogelu data a chyfrifoldebau at gynnal prosesau teg a phriodol.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Diolchwyd am yr adroddiad a chrosawyd yr ymchwiliadau hyn. Holwyd pe bai modd crynhoi'r gwersi sydd wedi eu dysgu hyd yma, a'r camau sydd eisoes wedi eu cymryd er mwyn cryfhau trefniadau'r Cyngor. Mewn ymateb, cyfeiriwyd at adroddiadau chwarterol Cadeirydd y Bwrdd Rhaglen Cynllun Ymateb. Aethpwyd ymlaen i sôn am gynnwys gwefan y Cyngor a'r wybodaeth sydd yno am gasgliadau'r Adroddiad Cyfiawnder Trwy ein Dewrder, yr hyn sydd wedi'i gyflawni, a'r hyn sy'n mynd rhagddo fel rhan o ymateb y Cyngor. Datganwyd hefyd bod gan ysgolion y Sir fynediad at system reoli data electroneg, fel bod modd cofnodi newid ymddygiad mewn plant. Ychwanegwyd bod capasiti'r Tîm Diogelu a Lles Addysg wedi cynyddu yn ogystal. Crybwyllwyd y newidiadau i drefniadau diogelu Adran 5, ar system sy'n cael ei beilota i hwyluso cofnodi cyfarfodydd diogelu Adran 5. Soniwyd am y fideo hyfforddiant diogelu sydd wedi ei ddatblygu mewn modd hygyrch ac addas ar gyfer holl weithlu'r Cyngor. Pwysleisiwyd bod cytundeb mewn lle i alluogi cyd-weithio gyda'r Heddlu mewn argyfwng. Tynnwyd sylw penodol at y Fframwaith Sicrwydd Ansawdd a gafodd ei ddatblygu gan yr Adran Plant, gan nodi ei fod yn egluro disgwyliadau ar gyfer hyfforddiant, cefnogaeth a dysgu. Ychwanegwyd mai'r nod yw sicrhau y caiff y gefnogaeth orau ei rhoi i blant a theuluoedd, a chadarnhawyd bod y Fframwaith yn gam ymlaen wrth geisio gwreiddio diwylliant a newid hirdymor o fewn y Cyngor.
- Pwysleisiwyd nad oes ymyrraeth wleidyddol wrth ymwneud â materion staffio o fewn y maes hwn. Cydnabuwyd bod diddordeb cyhoeddus yn y mater hwn, ond bod rhaid gweithredu yn unol â'r gyfraith a pharchu hawliau cyflogaeth unigolion. Sicrhawyd bod y Cyngor yn deall eu cyfrifoldeb ac yn gweithredu'n briodol ac yn amserol.
- Cadarnhawyd gan Aelod Cabinet bod gwersi yn cael eu dysgu, a bod popeth posib yn cael ei wneud i sicrhau na all unrhyw beth fel hyn ddigwydd eto. Crybwyllwyd ganddo ei gred fod y Cyngor wedi gweithredu yn briodol drwy'r broses hon, gyda chyngor annibynnol wedi'i dderbyn a bod y Cyngor wedi gweithredu ar y cyngor hwnnw. Amlygwyd yr her mewn perthynas â gwneud penderfyniadau ynghylch rhagor o ymchwiliadau ac adroddiadau heb fod yn sicr o'u heffaith ar yr unigolion sydd wrth galon hyn, a heb wybod os mai dyma'r camau y byddant hwy yn ei ddymuno. Ategwyd bod y Cyngor wedi bod yn cefnogi'r teuluoedd drwy gydol y broses hon. Pryderwyd nad yw llais y plentyn yn amlwg yn y ddogfen hon. Holwyd sut y mae posib sicrhau bod penderfyniadau o fewn y maes hwn yn parhau anghenion y plant.
- Mewn ymateb, cadarnhawyd bod y Cyngor yn ceisio bod yn drawma ymwybodol ym mhob rhan o'r daith a bod lles y dioddefwyr ar frig ystyriaethau'r Cyngor. Ategwyd y cais i beidio â defnyddio llun y troseddwr yn y cyfryngau, gan bryderu am effaith posib gweld llun o'r troseddwr ar y dioddefwyr. Pwysleisiwyd yr angen i fod yn drawma ymwybodol o effaith unrhyw ymchwiliad neu adroddiad a fydd yn cael ei gynnal.
- Cyfeiriwyd at yr adolygiad o drefniadau llywodraethu ysgolion sy'n cael ei gynnal, gan nodi ei fod yn gyfan gwbl sylfaenol i ddyfodol addysg a diogelwch plant yng Nghymru wrth fynd ymlaen. Gobeithiwyd y bydd y gwaith hwn yn parhau, ac yn

mynd i wraidd systemau cyfredol. Credwyd y dylid edrych ar y rhaniad pwerau rhwng cyrff llywodraethol ac adrannau addysg o fewn awdurdodau lleol.

9. DYRANNU INCWM O'R PREMIWM AIL GARTREFI A THAI GWAG AR GYFER 2026-27

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Huw Wyn Jones.

PENDERFYNIAD

Penderfynwyd:

Dyrannu'r incwm ychwanegol o'r premiwm ar eiddo gwag ac ail gartrefi i'r meysydd blaenoriaeth a nodir yn Rhan 4 isod.

Comisiynu gwaith pellach i lunio cynigion ar gyfer y defnydd o'r arian premiwm ychwanegol o £914k sydd yn berthnasol i 2025/26 a'r swm o £4k sydd weddill heb ei ddyrannu yn yr adroddiad yma.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi ei bod yn ofynnol ar gynghorau i bennu defnydd o'r premiwm yn unol â'r Canllawiau Statudol Treth Gyngor ar dai gwag ac ail gartrefi.

Adroddwyd bod y Cyngor wedi dilyn yr egwyddor hon wrth ddyrannu i ddibenion a meysydd penodol; aliniad â'r canllawiau statudol ar ddefnyddio incwm premiwm ac aliniad â'r amcanion a nodir yng Nghynllun y Cyngor.

Aethpwyd ymlaen i restru nifer o ystyriaethau sydd hefyd angen eu gwneud wrth ystyried y dyraniad. Mae'r rhain yn cynnwys nifer uwch o ymholiadau am y premiwm, newidiadau deddfwriaethol pellach i'r gyfundrefn drethi yn 2026-27 all arwain at fwy o ymholiadau / apeliadau, nifer ac amser apeliadau i'r Swyddfa Brisio yn rhoi pwysau ar drigolion ac ar weinyddiaeth y Gwasanaeth Trethi, a bod y rhybudd i derfynu grant tai gwag Llywodraeth Cymru o Fedi 2026 yn golygu nad oes ffrwd incwm ar gyfer gwireddu targedau tai gwag y Cynllun Gweithredu Tai.

Amlygwyd yr angen i glustnodi'r incwm ychwanegol i sy'n deillio o gynyddu'r Premiwm ar Eiddo Gwag a chasglu incwm premiwm oedd uwchlaw'r amcangyfrifon yn 2024/25, i feysydd blaenoriaeth.

Argymhellwyd gwerth £1.2 miliwn i'w ddyrannu, sydd wedi'i fanylu yn yr adroddiad, gan nodi fod hyn yn £1.14 miliwn ar sail barhaol a £79 o filoedd ar sail un-tro.

Sylwadau sy'n codi o'r drafodaeth:

- Croesawyd yr adroddiad a phwysleisiwyd pwysigrwydd y Gronfa Gymunedol gan ei fod yn galluogi'r Cyngor i gefnogi cymunedau.
- Mynegwyd balchder bod colofn ar effaith wedi'i ychwanegu at yr adroddiad, sy'n rhoi cyfle i fesur effaith yr arian hwn ar gymunedau a phobl Gwynedd.

10. CYFRIFON TERFYNOL 2025/26 – ALLDRO REFENIW

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Huw Wyn Jones.

PENDERFYNIAD

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad ac ystyried y sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2025/26:

	Colofn A	Colofn B	Colofn C	Colofn CH	Colofn D
	Gor/(Tan) Wariant Gros 2025/26 £ '000	Addasiadau a Argymhellir			Gor/(Tan) Wariant Addasedig 2025/26 £'000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,381	(1,281)			100
Plant a Theuluoedd	3,396	(3,296)			100
Gwasanaeth Busnes a Chomisiynu Gofal	(99)				(99)
Addysg	(24)				(24)
Economi a Chymuned	269		(269)		0
Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC	407	(307)			100
Amgylchedd	1,378	(22)		(1,256)	100
Tai ac Eiddo	(20)				(20)
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	(39)				(39)
Gwasanaethau Corfforaethol	(20)				(20)
Cyllid	(38)				(38)

Gan nodi bod gwariant sylweddol uwchlaw'r gyllideb gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, Adran Plant a Theuluoedd a'r Adran Amgylchedd yn 2025/26 (Gweler colofn A yn y tabl uchod). Cymeradwywyd y trosglwyddiadau ariannol canlynol (sydd wedi'u hegluro yn Atodiad 2) –

- Yr adrannau sydd yn gorwario i dderbyn cymorth ariannol un tro gan gyfyngu lefel y gorwariant sydd i'w gario ymlaen gan yr Adran i £100k (Gweler colofn B yn y tabl uchod).
- Cadarnhau'r cymorth ariannol o £269k uwchlaw'r taliad cytundebol i Gwmni Byw'n lach (Gweler colofn C yn y tabl uchod).
- Cyllido'r gorwariant o £1.256 miliwn yn y maes Gwastraff trwy ddefnyddio £786k o'r Gronfa Adennill Enillion Cyfrannol Parc Adfer a £470k o'r Gronfa Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr am ddeunydd pecynnu (Gweler colofn CH yn y tabl uchod).
- Dyrannu bid ariannol o hyd at £800k i'r Adran Tai ac Eiddo i gyllido'r pwysau ar y gwasanaeth llety argyfwng yn 2026/27.
- Ar gyllidebau Corfforaethol:

- defnyddio (£2.8 miliwn) o'r tanwariant ar gyllidebau corfforaethol i gynorthwyo'r adrannau sydd wedi gorwario yn 2025/26.
- y gweddill o (£3.174 miliwn) sydd ei angen i gyllido'r holl ofynion i gael ei gyllido o Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor.
- y tanwariant o (£914k) ar Breimiwm Treth Cyngor yn cael ei drosglwyddo i gronfa Premiwm Treth Cyngor gyda'i ddefnydd i'w benderfynu gan y Cabinet.

Cymeradwywyd y symiau i'w cario ymlaen (y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig" yng ngholofn D uchod ac yng ngholofn D Atodiad 1).

Cymeradwywyd y trosglwyddiadau ariannol o'r Gronfa Cefnogi Strategaeth Ariannol y Cyngor fel yr amlinellir yn Atodiad 3 yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd:

- £6.6 miliwn yn cael ei symud i falansau cyffredinol y Cyngor
- £1.5 miliwn yn cael ei symud i gronfa Diogelu Adeiladau.

TRAFODAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan nodi y caiff talfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau yn Atodiad 1 o'r adroddiad.

Manylwyd ar gynnwys Atodiad 2 gan adrodd rhai o'r prif bwyntiau. Nodwyd bod gwariant yn y meysydd lleoliadau all-sirol plant, gwastraff, gofal preswyl a gofal cartref wedi parhau i fod yn uwch na'r gyllideb a ddyrannwyd iddynt. Amlygwyd bod y tanwariant ar gyllidebau corfforaethol yn cynorthwyo i leddfu'r sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor yn ei gyfanrwydd. Ychwanegwyd y bydd angen defnyddio £3.2 miliwn o'r Gronfa Strategaeth Ariannol i fantoli sefyllfa o ddiffyg ariannol yr adrannau.

Datganwyd bod diffyg cyllidebol yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesant wedi lleihau i £1.4 miliwn, gan adnabod bod y pwysau ar y gwasanaethau darparu yn gyfrifol am ran helaeth o'r pwysau adrannol.

Wrth gyfeirio at yr Adran Plant a Theuluoedd, esboniwyd y bu cynnydd o 11 o leoliadau all-sirol gan gynnwys achosion eithriadol o leoliadau heb gofrestrriad. Ategwyd bod hyn yn fwy costus ac wedi arwain at gynydd yn y diffyg cyllidebol adrannol i £3.4 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Yn ogystal, soniwyd bod pwysau cynyddol ar gyllideb y Gwasanaeth Ôl-16 ac ar gefnogaeth cynlluniau cefnogol a gweithwyr maes.

Adroddwyd ar ddiffyg cyllidebol o £407k gan yr Adran Prifffyrdd Peirianeg ac YGC. Crybwyllwyd bod lleihad yn y gwaith a gaiff ei gomisiynu gan asiantaethau allanol wedi cael effaith negyddol ar incwm y gwasanaethau Prifffyrdd.

Aethpwyd ymlaen i drafod yr Adran Amgylchedd, gan amlygu diffyg cyllidebol o £1.38 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Esboniwyd bod tueddiad gorwariant yn y maes gwastraff yn parhau, ac yn gyfrifol am £1.26 miliwn o'r sefyllfa adrannol. Soniwyd bod cynlluniau arbedion mewn nifer o wasanaethau yn llithro, sydd hefyd yn rhan o'r darlun. Nodwyd bod y gorwariant yn y maes gwastraff i'w gyllido o'r enillion ail-

ariannu Parc Adfer ac incwm o ardoll ar ddeunyddiau pacio i gynhyrchwyr a mân-werthwyr.

Tynnwyd sylw at yr Adran Tai ac Eiddo, ynghyd â'r pwysau sylweddol sy'n wynebu'r gwasanaeth llety argyfwng. Datganwyd bod y sefyllfa ariannol hon yn dilyn ystyried cyllideb ychwanegol o £4.2 miliwn a ddyrannwyd o bremiwm treth cyngor, yn ogystal â chyllideb un-tro ychwanegol o £859k a ddyrannwyd fel rhan o'r drefn bidiau i gynorthwyo â'r pwysau cynyddol.

Soniwyd bod balansau'r ysgolion wedi gweld gostyngiad o £1.2 miliwn, ac amlygwyd bod gan saith ysgol gynradd a thair ysgol uwchradd ddiffyg ar ddiwedd blwyddyn ariannol 25/26.

Adroddwyd ar y trosglwyddiadau sydd i'w gweithredu o gronfeydd y Cyngor, fel a gaiff eu hamlinellu yn Atodiad 3.

Nodwyd gan y Pennaeth Cyllid ei fod o'r farn y dylid cynyddu balansau cyffredinol y Cyngor.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Pwysleisiwyd mai'r un yw'r stori yn sgil tan gyllido gwasanaethau'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant flwyddyn ar ôl blwyddyn, gyda phwysau cynyddol ar y gwasanaethau hyn. Amlygwyd mai darparu ar gyfer trigolion fwyaf bregus y sir yw'r flaenoriaeth.
- Soniwyd am y galw cynyddol sydd ar y gwasanaeth plant a chefnogi teuluoedd, sy'n arwain at gostau uwch. Nodwyd bod gwaith yn mynd rhagddo i geisio lleihau'r ddibyniaeth ar leoliadau all-sirol, a cheisio cefnogi'r plant yn eu cymunedau lle bu hynny'n bosib. Esboniwyd bod diogelu plant yn flaenoriaeth i'r Cyngor, a bod y defnydd o gronfeydd wrth gefn yn pwysleisio'r flaenoriaeth hon.
- Pryderwyd am y gost sylweddol o leoli plant yn all sirol, a'r diffyg cefnogaeth ychwanegol gan y Llywodraeth i ymateb i hyn. Pwysleisiwyd bod dyletswydd foesol i gartrefu unrhyw blentyn sydd angen y cymorth hwn, ac felly bod angen mynd a'r sgwrs am gyllido'r maes ymhellach na ffiniau'r Cyngor.
- Soniwyd bod y gwariant ar ddigartrefedd yn creu pryder. Adnabuwyd bod y Llywodraeth flaenorol wedi addo ariannu'n gost ychwanegol i wasanaethau a fydd yn deillio o'r ddeddfwriaeth newydd, a'i bod felly yn allweddol i'r Llywodraeth newydd gadw at yr addewid hon. Amlygwyd bod y Cyngor wedi cymryd camau i brynu adeiladau, felly rhagwelwyd y bydd y gwariant ar ddigartrefedd yn lleihau yn sgil hynny.
- Rhybuddiwyd gan yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned y bydd angen gwariant sylweddol ar isadeiledd adeiladau Byw'n Iach yn y blynyddoedd nesaf.
- Adnabuwyd mai helpu pobl Gwynedd yw'r brif flaenoriaeth, ond bod tan gyllido blynyddol yn arwain at gael yr un drafodaeth yn flynyddol. Wrth gyfeirio at San Steffan, nodwyd bod y baich dreth ar y wlad yn uchel ond bod penderfyniadau i beidio ariannu gwasanaethau angenrheidiol a gaiff eu darparu gan Gynghorau yn cael effaith fawr ar bobl o fewn ein cymunedau. Eglurwyd bod angen cofio mai dyrannu arian y maent yn ei gael gan San

Steffan mae Llywodraeth Cymru, a phryderwyd na fydd llawer mwy o arian yn cael ei roi gan San Steffan.

11. RHAGLEN GYFALAF 2025/26 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2026)

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Huw Wyn Jones.

PENDERFYNIAD

Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2026) o'r rhaglen gyfalaf.

Cymeradwywyd yr addasiadau canlynol i'r Gyllideb Gyfalaf a gymeradwywyd ar 6 Mawrth 2025 ac a addaswyd ar 11 Tachwedd 2025 a'r 20 Ionawr 2026 o safbwynt dulliau ariannu'r rhaglen (fel nodir yn rhan 3.2.3 o'r adroddiad), sef:

- cynnydd o £35,000 mewn defnydd o fenthyca
- cynnydd o £14,058,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
- cynnydd o £485,000 mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf
- cynnydd o £1,313,000 mewn defnydd o gyfraniadau referniw
- lleihad o £2,493,000 mewn defnydd o'r gronfa cyfalaf
- lleihad o £667,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill.

TRAFODAETH

Eglurwyd bod yr adroddiad yn cynnwys dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £164.9 miliwn am y 3 blynedd rhwng 2025/26 – 2027/28. Ychwanegwyd bod yr adroddiad yn manylu ar y ffynonellau i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £12.7 miliwn ers yr adolygiad diwethaf.

Adroddwyd mai'r prif gasgliadau yw bod y Cyngor wedi llwyddo i wario £83.8miliwn yn 2025/26 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £52.7miliwn (63%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol. Amlygwyd bod £21.9miliwn ychwanegol o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2025/26 i 2026/27 a 2027/28. Aethpwyd ymlaen i restru'r prif gynlluniau sydd wedi llithro ers y gyllideb wreiddiol.

Tynnwyd sylw at y rhestr o'r grantiau ychwanegol y llwyddodd y Cyngor eu denu ers yr adolygiad diwethaf, sy'n cynnwys:

- £3.2 miliwn – Grant Rhaglen Gyfalaf Llety Trosiannol (TACP) gan Lywodraeth Cymru.
- £2.4 miliwn – Grant ychwanegol Cynnal a Chadw Ysgolion 2025/26.
- £2.3 miliwn – Grant Cyfalaf Cyffredinol Ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.
- £1.8 miliwn – Grant gan Lywodraeth Cymru tuag at Hwb Cymunedol Anabledd Dysgu, Canolfan Dolfeurig.

Sylwadau'n codi o'r drafodaeth:

- Amlygwyd amryw o faterion cadarnhaol sy'n deillio o'r adroddiad, gan gynnwys y gwerth sylweddol o grantiau ychwanegol mae'r Cyngor wedi llwyddo i'w denu. Tynnwyd sylw at y gwaith helaeth sy'n mynd rhagddo o fewn adrannau'r Cyngor er mwyn llunio'r ceisiadau am y grantiau dan sylw.

Dechreuodd y cyfarfod am 1:00yh a daeth i ben am 3:45yh